

УДК 81'276.6(07):61
DOI: 10.15330/esu.11.40-45

Наталія Авраменко,

викладач, Вінницький державний
педагогічний університет
ім.М.І. Коцюбинського (м.Вінниця, Україна)

Natalia Avramenko,

Teacher, Vinnitsia State Pedagogical University
named after Mykhailo Kotsiubynsky
(Vinnitsia, Ukraine)
edelnata@yahoo.de

МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ ОВОЛОДІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ МЕДИЧНОЮ ТЕРМІНОЛОГІЄЮ ІНОЗЕМНИМИ АБИТУРІЄНТАМИ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ

METHODS AND RECEIVES OF MASTERING PROFESSIONAL MEDICAL TERMINOLOGY BY FOREIGN STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL MEDICAL INSTITUTIONS

У статті висвітлено методи і прийоми оволодіння українською мовою англомовними студентами-медиками. Наголошено на важливості трьох основних компонентів, що сприяють вивченню української мови як іноземної. Подано низку пропозицій щодо застосування різноманітних методів і прийомів навчання. Визначено сутність поняття “професійна медична термінологія”, “комунікативна культура студента медичного закладу” та з’ясовано основні шляхи її формування.

Ключові слова: професійна медична термінологія, психологічний, лінгвістичний, методологічний компоненти, семантизація, мовленнєва діяльність.

The article highlights the problem of teaching Ukrainian language to English-speaking medical students.

The importance of three main components that are contributed to the study of the Ukrainian language as a foreign have been cleared up. The methods of teaching the Ukrainian language to English-speaking medical students are presented. The essence of the terms "professional medical terminology", "communicative culture of the student of a medical institution" have been distinguished and the main ways of its formation have been elucidated.

Key words: professional medical terminology psychological, linguistic, methodological components, semantization, speech activity.

Актуальність. Сучасний розвиток цивілізації та становлення нових парадигм освітньої системи визначають якісно новий зміст та мету вищої освіти в Україні. Орієнтація освітнього процесу на професіоналізацію та розвиток мовної особистості студента, посилення зв'язку змісту навчання із майбутньою професійною діяльністю є тим фундаментом, на якому має ґрунтуватися весь навчальний процес викладання української мови як іноземної у вищій школі. Проблема україномовної підготовки іноземних громадян нефілологічних ВНЗ у зазначеному аспекті має не просто суттєве значення, а й вимагає від викладачів гуманітарних кафедр осмислення новітніх тенденцій полікультурної освіти та здатності формувати в студентів навички мовленнєвої взаємодії у підготовці до їхньої майбутньої професії. Навчання іноземних студентів – майбутніх лікарів в Україні має певну специфіку, що

пов'язано із входженням іноземця в український суспільно-культурний простір і виникненням як мовного бар'єру.

Очевидною постає необхідність досконалого оволодіння українською мовою як важливим компонентом професійної діяльності іноземними фахівцями медичного профілю.

Професійне мовлення майбутніх працівників медичної галузі є обов'язковою складовою їхньої фахової готовності. Від знання медичної термінології, уміння спілкуватися з хворим, переконати його, заспокоїти у значній мірі залежить успіх лікування. Різноманітність функцій професійного мовлення фахівців галузі охорони здоров'я (інформативна, орієнтаційна, апелятивна, емоційна, комунікативна, волюнтативна, мотиваційна, розвиваюча, організаторська) свідчить про багатство мовного впливу медичних працівників й про те, що при вмілому користуванні всім діапазоном мовленнєвої функціональності, її зовнішньої виразної атрибутивності мовлення є одним із найважливіших знарядь лікарської майстерності. Основи професійного мовлення медичних працівників мають бути закладені під час навчання у вищих закладах освіти.

Аналіз наукових досліджень. У науковій літературі немає однозначного трактування понять “професійне мовлення”, “культура професійного мовлення”. Більшість дослідників визначає їх як процес обміну думками у певній професійній галузі, вважає необхідною умовою успішної фахової діяльності, вказує на недостатню увагу до формування професійного мовлення у вищих навчальних закладах (Н. Костриця, В. Михайлюк, В. Момот, Л. Романова, Н. Тоцька). Проблему професійної підготовки іноземних громадян в Україні досліджували В. Гуменюк, Л. Кайдалова, І. Козубовська, Ж. Черкашина, Т. Шмоніна та ін. Окремі аспекти підготовки студентів – майбутніх лікарів розглянуто у працях О. Гуменюк, Ю. Колісник-Гуменюк, О. Корж, Л. Новакової, І. Паламаренко, С. Тихолаз, А. Щербакіної та ін.

Метою статі є розкриття зарубіжного досвіду формування професійного мовлення іноземних абітурієнтів у вищих медичних закладах освіти.

Виклад основного матеріалу. Сучасний світ характеризується інтенсивним розвитком контактів між різними країнами. Збільшуються потоки молоді з однієї країни в іншу, що бажають одержати вищу освіту. Підготовчі факультети є початковою ланкою в системі навчання іноземних фахівців у вітчизняних ВНЗ.

Швидшому ознайомленню іноземних студентів з культурним надбанням України сприяє знання української мови, що дає змогу орієнтуватися в багатьох ситуаціях повсякденного життя. Тому важливою є швидка мовна адаптація іноземних громадян до українських реалій.

Провідні методисти, зокрема О. Біляєв, Г. Оникович, Г. Коваль, Т. Суржук та ін., виокремлюють три основні компоненти, що сприяють вивченню та навчанню української мови як іноземної: 1) психологічний; 2) лінгвістичний; 3) методологічний [3, с. 45].

Психологічний компонент є важливим у спілкуванні викладачів з іноземними студентами, адже навчати мови – значить навчати іншого способу мислення, іншої ментальності, а отже, висловлення своїх думок мовою іншої країни.

Мова включає в себе й багато інших, невербальних, факторів (міміка, жести), а також такі важливі складники, як інтонування, актуальне членування речень тощо. Для досягнення такої розгалуженої та складної системи допоможуть правильно використані природні можливості людини, зокрема, її пам'ять, увага, уява, воля,

наполегливість. Усі названі якості нашого організму є предметом вивчення психології, а знання особливостей їхнього функціонування дає змогу індивідуального підходу до кожного студента. Адже, як показує практика, вік студентів, які приїжджають в Україну для одержання медичної освіти, різний.

Лінгвістичний компонент вивчення мови полягає в “комунікативних потребах” студентів [1, с. 21]. Необхідно розуміти, що в повсякденному житті студенти потребують навичок спілкування з однокурсниками-українцями, з викладачами. Тому матеріал, що використовується на перших заняттях з української мови для англійських студентів, має володіти такими якостями: а) актуальність для студента, б) доступність, в) цікавість, г) простота. Вважається, що “матеріал з мовного боку має бути природним, а не штучно препарованим. Зміст матеріалу повинен стимулювати студентів до бесіди, до дискурсу, спонукати їх до активної мовленнєвої діяльності” [1, с. 12].

Методологічний компонент викладання будь-якої мови як іноземної полягає у використанні різноманітних методик, зокрема інноваційних, і сучасних засобів вивчення мови. При правильному їх використанні ці методики дають позитивні результати.

Основне завдання навчання іноземних студентів – нефілологів – це практичне оволодіння мовою як засобом спілкування та навчання. Прагматична мета вивчення мови обумовлює практичну, комунікативну спрямованість усього процесу навчання.

Однією з вирішальних умов оволодіння мовою є відповідність рівня мовної компетенції абітурієнтів характеру здійснюваної ними мовленнєвої діяльності. Мовну компетенцію дослідники розуміють як потенціал лінгвістичних знань людини, як уміння будувати та аналізувати формально правильні речення, що відповідають нормам цієї мови, як володіння мовними засобами, тобто мовними одиницями та граматичними правилами, як знання одиниць усіх рівнів [3, с. 67].

Сучасні вимоги щодо підготовки фахівців у різних галузях передбачають глибоке знання та розуміння термінології обраної спеціальності

Враховуючи об'єктивну потребу і соціальну значущість якісної професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих навчальних медичних закладах використовують спеціальну термінологію у професійній діяльності. Медичний працівник має коректно формулювати в усній або письмовій мовленнєвій діяльності спеціальну інформацію, використовуючи професійну мову у спілкуванні з колегами, від чого, зокрема, залежить взаєморозуміння між ними, що і впливає на визначення вірного діагнозу, і як наслідок розумне та грамотне лікування. Володіння навичками роботи зі спеціальними термінами, крім того, допомагає краще розуміти спеціальну літературу, що видається різними європейськими мовами, отже, розвивати професійну ерудицію.

Не менш важливою складовою фахової діяльності лікаря є спілкування у професійно-клінічній сфері з підлеглими та колегами по роботі. Воно потребує від медика не тільки чуйності та ввічливості, але й досконалого володіння літературною українською та професійною медичною мовами.

Професійна термінологія передбачає володіння нормами сучасної української літературної мови, фаховою термінологією, вербальними і невербальними засоби спілкування та культурою професійного мовлення. Професійно зорієнтоване навчання передбачає його діалогічність і спрямування як на зміст навчального матеріалу, так і на діяльність, яка складається з прийомів та операцій, що формують

професійні вміння. Результативність навчання залежить від правильного вибору принципів, підходів, методів, прийомів та засобів навчання.

Головна мета засвоєння професійної медичної термінології – це збагачення словникового запасу іноземних студентів та вдосконалення рівня володіння фаховою лексикою української мови.

Першою й основною проблемою, з якою стикається іноземець у чужій країні, є проблема мови або, так званий, мовний бар'єр. Не для всіх студентів вирішення цієї проблеми є однаково складним.

Так, для студентів із Росії, Білорусі, Польщі українська або російська мова спілкування не викликає труднощів взагалі або ж викликає лише на початку їхнього перебування в Україні. Навіть якщо студент із названих країн не може висловлюватися українською мовою, він розуміє більшість інформації, представлену нею, маючи змогу, у свою чергу, відповісти рідною для нього мовою і бути зрозумілим.

Переважаю не викликає значних труднощів українська (російська) мова й у студентів із країн колишнього Радянського Союзу: Росії, Туркменістану, Узбекистану, Казахстану та ін. Суттєві труднощі зі спілкуванням у перші тижні, місяці свого перебування в Україні відчувають студенти із країн Африки, Далекого та Близького Сходу, Західної та Центральної Європи. Якщо брати до уваги той факт, що саме студенти з африканських та арабських країн становлять переважну більшість у деяких навчальних закладах, мовна проблема залишається нагальною і потребує пошуку вирішення.

Студент – іноземець, прибувши на навчання наприкінці серпня – на початку вересня, змушений постійно перебувати в україномовному (іноді російськомовному) середовищі, де навіть вирішення елементарних побутових труднощів постає для нього суттєвою проблемою через незнання мови. Окрім того, українська мова як іноземна стає єдиним засобом міжособистісного спілкування студентів у полі національної академічної групі [2, с. 123].

Збагачення словникового запасу професійними термінами здійснюється на основі використання “Українсько-англійського тлумачного словника медичних термінів” (надалі – словника), укладеного на основі міжпредметних зв'язків з урахуванням аксіологічних, професійних, когнітивних та комунікативних потреб іноземних студентів і лікарів-практиків [3, с. 60]. Завдання словника – дати пояснення основних медичних термінів українською мовою та запропонувати їх переклад англійською мовою, продемонструвати функціонування найуживаніших словосполучень практичної медицини.

Професійно-збагачувальний етап – це поповнення словникового запасу студентів професійною лексикою. Він включає презентацію та семантизацію терміно – одиниць медико – клінічної галузі в межах окреслених тем і ситуацій.

До основних прийомів семантизації належать такі: пояснення значень слів через опис, тлумачення, добір синонімів та антонімів, вказівка на словотвірну цінність слова чи його внутрішню форму; використання контексту, перекладу або ілюстративного речення, наочної семантизації, комплексного коментаря тощо. Словниковий запас збагачується завдяки прослуховуванню фонограм, перегляду відео фрагментів, роботі з дидактичними та довідковими матеріалами тощо.

Мотиваційно – стимулювальний етап формує в іноземних студентів позитивну мотивацію до вивчення української мови.

Основні завдання цього етапу – створення пізнавального інтересу, усвідомлення необхідності й активної участі в процесі комунікації. Змістовий аспект роботи передбачає активізацію мовленнєвої діяльності шляхом використання малюнків, тематичних словників, ілюстрацій, відео – та аудіо матеріалів тощо.

Під час навчання використовують комунікативні вправи, до яких належать рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні і вправи творчого характеру, що сприяють активній самостійній мовленнєвій діяльності.

Головна мета цього етапу – оволодіння іноземними студентами професійно зорієнтованим діалогічним мовленням різних функціональних типів.

Провідними методами навчання мотиваційно – стимулювального етапу є моделювання, професійно зорієнтовані рольові та ділові ігри, проблемний, кейс-метод, проблемно-пошуковий (бесіди, дискусії), “мозковий штурм”, системи комунікативних вправ.

Останній етап – оцінно-рефлексивний, що спрямований на організацію абітурієнтами власної усно мовленнєвої діяльності. На цьому етапі студенти-іноземці здійснюють контроль власного мовлення та мовлення своїх колег на основі зіставлення виконаних завдань за зразком, виправлення помилок.

Важливим є процес опитування студентів. Іноземний студент у чужій країні може почуватися невпевнено, соромитися одногрупників, викладача, через що його відповіді можуть бути неточними. У таких випадках слід використовувати різні види опитування: тестування, самостійні письмові роботи та ін. Однак, ми погоджуємося з думкою Н. Кишки про те, що найбільш доцільними є індивідуальне усне опитування [1; 3], оскільки таким чином можна подолати письмовий бар’єр та страх виступів перед великою кількістю людей (одногрупників).

Вивчення української мови має широкі можливості для професійного становлення іноземних студентів – майбутніх лікарів, оскільки забезпечує широту світогляду, наукову ерудицію, що за наявності певного досвіду стає важливим для вирішення професійних завдань.

Науковець О. Булгакова виокремлює три етапи професійного становлення студентів під час вивчення української професійної термінології:

- загальнотеоретичний, що підвищує загальний рівень розвитку;
- орієнтовано-професійний, на якому формуються уміння синтезувати гуманітарні знання в цілісні системи й моделювати медичні процеси, виявляти функції та структуру цих процесів;
- загально професійний, що формує уміння синтезувати професійні знання і навички у цілісні системи [2, с. 205].

Навчаючи англomовних студентів, ми завжди наголошуємо на національній специфіці української мови, української культури, української нації. Простеження національної специфіки в українській мові можливе на різних мовних рівнях: фонетичному (вимова окремих літер, різне звукове значення літери *В* в українській та англійській мовах), лексико-семантичному (походження назв українських місяців, днів тижня, числівників), морфологічному (відміни і відмінки українського іменника, часи дієслів) тощо – і, як засвідчує практика, викликає в студентів жвавий інтерес, стимулюючи їх до порівняння українських реалій з власними.

Висновок. Отже, вивчення української мови як іноземної – складний і тривалий процес, який вимагає від викладача навчити, а студента – навчитися. Усе це потребує від викладача бездоганного знання свого предмета, мови-посередника, а також психологічних і методичних прийомів у роботі з іноземними студентами,

розуміння особливостей менталітету представників інших національностей, уміння поєднувати традиційні методи навчання з інноваційними. Викладач має рівномірно розподілити навчальний матеріал, поєднавши вивчення граматики з лексикою (насамперед медичною термінологією) та розмовним матеріалом.

Подальшої наукової розробки й практичного вирішення потребують такі аспекти визначеної проблеми як педагогічні умови оволодіння професійною термінологією іноземними студентами нефілологічних ВНЗ.

Література

1. Біляєв О. М. Методика вивчення української мови / О. М. Біляєв. – Київ, 2007. – 179 с.
2. Коваль Г. Методика викладання української мови. Рекомендації до виконання науково-дослідної тематики : навч.-метод. посіб. для студентів ВНЗ / Г. Коваль, Т. Суржук. – Тернопіль, 2003. – 368 с
3. Методика викладання іноземних мов у вищій школі / За ред. Жлуктенка Ю. О. – Київ : Вища школа, 2001. – 226 с.
4. Skills in medical communication: slideshare [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/doctorrao/skills-in-medical-communication-13399826>.

References

1. Biliaiev O. M. Metodyka vyvchennia ukrainskoi movy / O. M. Biliaiev. – Kyiv, 2007. – 179 s.
2. Koval H. Metodyka vykladannia ukrainskoi movy. Rekomendatsii do vykonannia naukovo-doslidnoi tematyky : navch.-metod. posib. dlia studentiv VNZ / H. Koval, T. Surzhuk. – Ternopil, 2003. – 368 s
3. Metodyka vykladannia inozemnykh mov u vyshchii shkoli / Za red. Zhluktenka Yu. O. – Kyiv : Vyscha shkola, 2001. – 226 s.
4. Skills in medical communication: slideshare [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/doctorrao/skills-in-medical-communication-13399826>.

Одержано статтю: 12.09.2017

Прийнято до друку: 12.10.2017

УДК: 378.147*25

DOI: 10.15330/esu.11.45-52

Наталя Бідюк,

доктор педагогічних наук, професор,
Хмельницький національний університет
(м.Хмельницький, Україна)

Natalya Bidiuk,

Doctor of pedagogic sciences, Professor, Khmelnytsky
National University
(Khmelnytsky, Ukraine)
biduknm@ukr.net

Альона Наконечна,

аспірантка, Хмельницький національний
університет (м.Хмельницький, Україна)

Alyona Nakonechna,

Postgraduate student, Khmelnytsky National University
(Khmelnytsky, Ukraine)
nakonechna92@ukr.net

УДОСКОНАЛЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ США

FUTURE TRANSLATORS' INDEPENDENT WORK IMPROVING ON THE BASIS OF THE USA EXPERIENCE

У статті розглянуто напрями удосконалення організації самостійної роботи студентів-перекладачів на основі вивчення американського досвіду. У процесі дослідження проаналізовано різні моделі професійної компетентності перекладача. Ознайомились з